

موسسه احیاء
وبه‌ره‌برداری از اماکن
تاریخی و فرهنگی

صندوق احیاء و بهره‌برداری از اماکن تاریخی
شناسایی اجمالی کاروانسراهای برون شهری
«پیوست پنج»

مشخصات کاروانسرا:

عنوان بنا : کاروانسرای تاج آباد استان: همدان کد پروژه:
شماره ثبت آثار ملی (در صورت ثبتی بودن بنا): ۱۸۷۲

تبصره مهم: این شناسایی براساس: کتاب "کاروانسراهای ایران" تألیف محمد یوسف کیانی، همچنین کتاب "آثار ثبت شده ایران در فهرست آثار ملی"، بازدید دقیق میدانی از محورهای موضوع قرارداد و دریافت اطلاعات استان مربوطه امکان‌پذیر می‌باشد.

نشانی: واقع در مسیر شهر همدان به شهرک‌مانشاه در ۱۵ کیلومتر ۱. فاصله از جاده اصلی:

مختصات جغرافیایی: E: ۴۸-۱۳-۱۹,۱ N: ۳۴-۵۲-۲۹

• مشخصات کالبدی:

طبقات: ☐ زیرزمین ☒ همکف ☐ اول ☐ دوم
تزئینات: ☒ آجرکاری ☐ گچبری ☐ کاشیکاری ☐ تزئینات چوبی ☐ نقاشی
تنوع مصالح: سنگ در پای دیوار و آجر و آهک به عنوان ملات
نوع سازه: طاق و گنبد

مساحت (متر مربع) عرصه: ۲۲۹۰ متر مربع اعیان (مساحت زمین دربرگیرنده زیربنا): ۱۶۳۰ مترمربع

• میزان تخریب عناصر معماری: ۳۰٪ کل بنا کاملاً تخریب شده است.

پی:	☐ بسیار شدید	☐ شدید	☐ متوسط	☒ کم
دیوارها:	☐ بسیار شدید	☐ شدید	☐ متوسط	☒ کم
طاق:	☐ بسیار شدید	☐ شدید	☐ متوسط	☒ کم
گنبد:	☐ بسیار شدید	☐ شدید	☒ متوسط	☐ کم
ستون: -	☐ بسیار شدید	☐ شدید	☐ متوسط	☐ کم
در و پنجره: -	☐ بسیار شدید	☐ شدید	☐ متوسط	☐ کم
تزئینات:	☐ بسیار شدید	☐ شدید	☒ متوسط	☐ کم

عناصر الحاق شده: -

عناصر مرمت شده: نمای آجری بخش‌هایی از بنا مرمت شده است

• کاربریها:

اولیه: کاروانسرا

ثانویه: -

فعلی: متروک

پیشنهادی سازمان استان: مجتمع فرهنگی - اقامتی

پیشنهادی بخش خصوصی: هتل بین‌راهی

پیشنهادی طرح‌های فرادست (طرح منطقه‌ای، طرح جامع، طرح تفصیلی، طرح هادی و...):

موسسه احیاء
وبهره برداری از اماکن
تاریخی و فرهنگی

صندوق احیاء و بهره برداری از اماکن تاریخی
شناسایی اجمالی کاروانسراهای برون شهری
«پیوست پنج»

- تأسیسات زیربنایی:
 ■ آب □ لوله کشی □ حفر چاه ■ □ غیره
 ■ برق
 ■ تلفن
- مالکیت : سازمان میراث فرهنگی استان همدان.
- متولی یا بهره بردار فعلی □ دولتی □ خصوصی □ سازمان میراث فرهنگی
- دوره تاریخی □ ایلخانی □ صفوی □ قاجاری □ پهلوی
- جاذبه های دیداری و گردشگری منطقه (حداقل ۵ جاذبه تاریخی، مذهبی، فرهنگی، طبیعی در صورت وجود ذکر شود):
 ۱- وجود چشمه ای در وسط بنا
 ۲- تاکستان های اطراف بنا
 ۳- دشت عباس آباد
 ۴- غار علی صدر
 ۵- آرامگاه استرو مردخای
- اماکن اقامتی و پذیرایی مرتبط با گردشگری پیرامون بنا (هتل، مجتمع های فرهنگی، پذیرایی، تفریحی)
 ○ برون شهری (تا فواصل ۵۰ کیلومتری محور ارتباطی اصلی):
 ۱- ۲- ۳- ۴- ۵-

نام نقشه:

شماره اندکس و شماره نقشه ۱/۲۵۰۰۰ یا ۱/۵۰۰۰۰ :SE ۴ ۵۶۵۹

هزینه تقریبی تملک:

برآورد اولیه جهت مرمت و احیاء

مرمت:

احیاء: ۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال

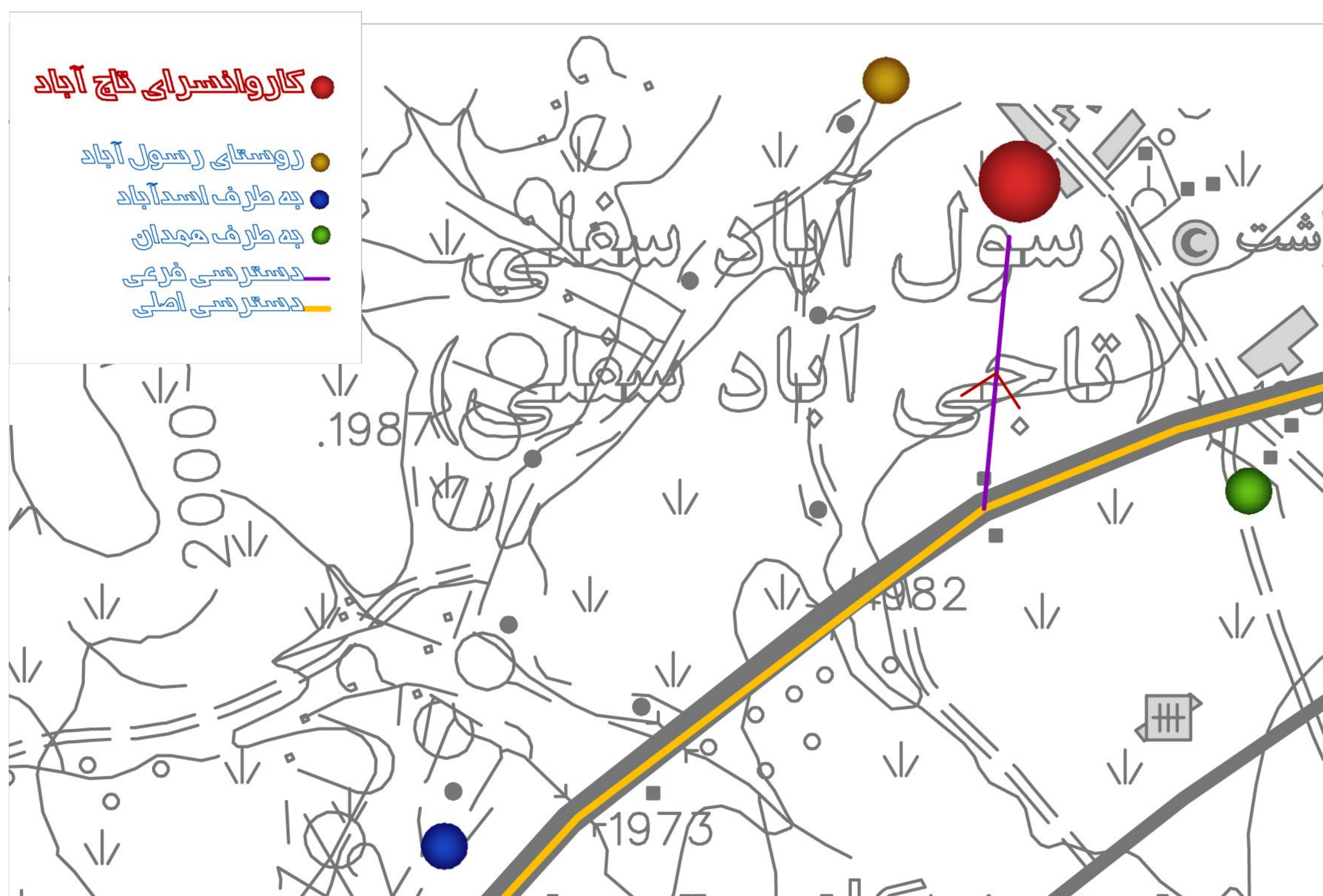
جمع کل:

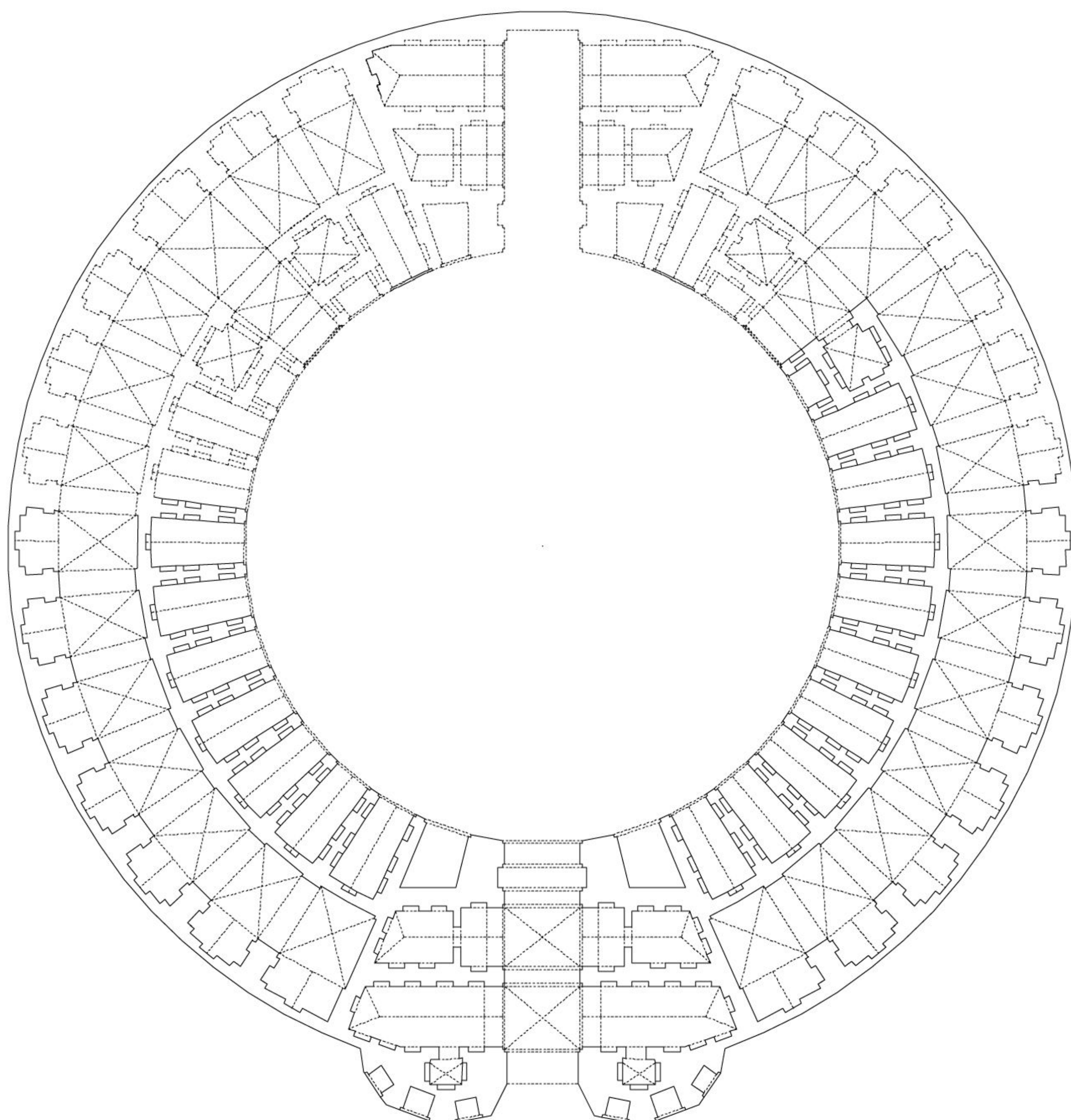

کاروانسرای تاج آباد _ اسد آباد

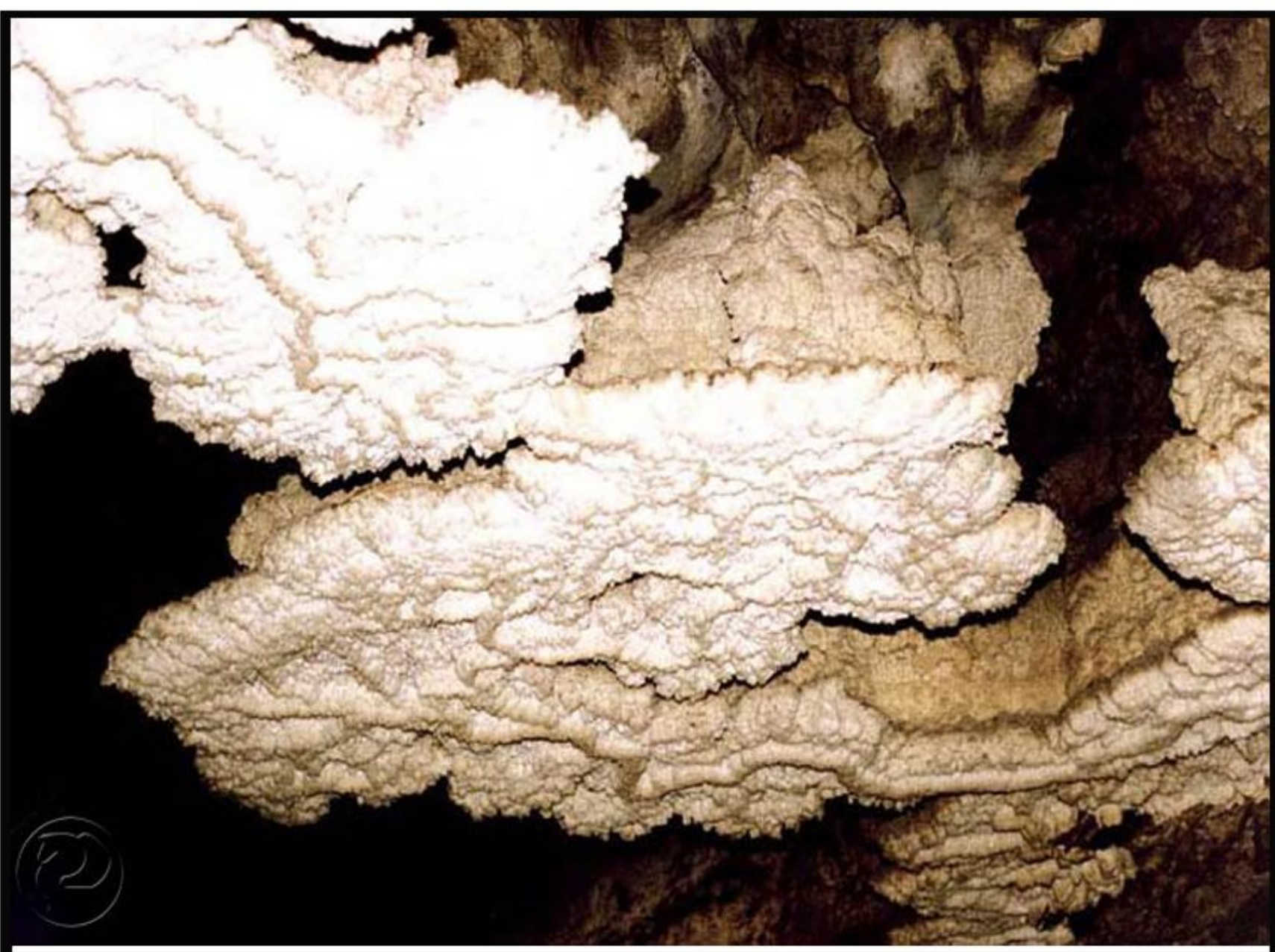
تاریخچه:

این کاروانسرا در ۲۵ کیلومتری شمال غربی شهر همدان به اسدآباد، سمت راست جاده و در روستای تاج آباد سفلی (رسول آباد)، داخل بافت روستا قرار دارد .
این بنا در محل به کاروانسرای شاه عباسی معروف است، و تاریخ آن به دوران صفویه برمی گردد. محل حمام فعلی روستا، کوره آجرپزی برای کاروانسرا بوده است.

غار علیصدر - کبودر آهنگ

بزرگترین غار آبی قابل قایقرانی جهان در روستای علیصدر از توابع کبودر آهنگ واقع شده و از سال ۱۳۴۶ مورد بهره برداری قرار گرفته است. در کوهی که این غار در آن قرار دارد، دو غار دیگر به اسامی سوباشی و غار سراب نیز وجود دارد. آب درون غار علیصدر از غار سراب سرچشمه می‌گیرد. محوطه غاراز تعداد زیادی تالارهای بزرگ و کوچک و پیچ در پیچ تشکیل شده است که بوسیله دهلیزها و دالان‌های مشبک با یکدیگر مرتبط می‌شوند. آب درون غار جزو آب‌های سرد و بدون رنگ و بو است و مزه آن معمولی و بسیار زلال است. همچنین آب آن جزو دسته آب‌های بی‌کربنات کلسیک سبک یا نزدیک به خنثی و از نظر میکربی آلوده است. سقف غار از رسوبات کربنات کلسیم خالص و مخلوط با عناصر شیمیایی مختلف پوشیده شده است. این رسوبات در اشکال مختلف استالاکمیت‌هایی را تشکیل داده است که هر یک زیبایی و جلوه خاصی دارند. منظره درون غار بسیار بدیع و هوای آن سبک است و حالت سکون مطلق دارد. تمامی کانال‌های این غار هنوز کشف نشده است. ولی حدود ۲۱۰۰ متر از طول غار شناسایی شده که ارتفاع سقف آن بین ۱ تا ۳۵ متر، عرض کانال‌های آن ۲ تا ۱۵ متر و عمق آب آن ۱ تا ۱۷ متر می‌باشد. در داخل غار با استفاده از روشنایی برق و قایق‌های پایی چهار نفری، دیدار از برخی نقاط غار را بسیار آسان کرده است.

کاروانسرای تاج آباد

کتابخانه یا سنگنگاره	جاده اصلی
حرم	حمام یا آب انبار قدیمی
کعبه	آثار باستانی
مدرسه قدیمی	بازار قدیمی
مسجد قدیمی	برج یا مناره
موزه	پل تاریخی
هتل یا متل	غار طبیعی یا تاریخی
تفرجگاه	قلعه، دژ و یا ارگ
چشمه	کاخ یا عمارت
منطقه حفاظت شده	کاروانسرا

تفرجگاه عباس آباد - همدان

این تفرجگاه در دامنه کوه الوند قرار دارد. آبشار معروف عباس آباد، کتیبه‌های گنج‌نامه هخامنشی و دره زیبای عباس آباد که باغ وحش کوچکی نیز در آن ایجاد شده، در همین تفرجگاه واقع شده است. در پائین دست همین تفرجگاه، مجتمع تفریحی عباس آباد بر روی تپه‌ای مشرف به همدان احداث شده و درپائین دست آن نیز شهر بازی بزرگ همدان ایجاد شده است

کاروانسرای تاج آباد

کتیبه یا سنگ‌نگاره	جاده اصلی
حرم	حمام یا آب انبار قدیمی
گنبد	آثار باستانی
مدرسه قدیمی	بازار قدیمی
مسجد قدیمی	برج یا مناره
موزه	پل تاریخی
هتل یا متل	غار طبیعی یا تاریخی
تفرج‌گاه	قلعه، دژ و یا ارگ
چشمه	کاخ یا عمارت
منطقه حفاظت شده	کاروانسرا

آرامگاه حیقوق نبی - تویسرکان

این آرامگاه نزدیک شهر تویسرکان واقع شده است و بنای آنرا به قرن هفتم نسبت می‌دهند. حیقوق نبی یکی از پیامبران بنی اسرائیل است که نگهبان معبد سلیمان در اورشلیم بود. این بقعه بنای برج مانند آجری با گنبدی مخروطی شکل است که پوشش داخلی مدور دارد و پوشش خارجی آن مخروط ناوی شکل است. در نمای خارجی هر ضلع از بنای هشت ضلعی، طاقنمای کم عمقی تعبیه شده است که بالای آن کاشی کاری است. مابین طاقنماها یک ترک بدون تزیینات و ساده قرار دارد. در وسط بنا قبری قرار دارد که مشخصات صاحب آن در دو خط بر روی آن نوشته شده است.

کاروانسرای تاج آباد

کتابخانه یا سنگنگاره	جاده اصلی
حرم	حمام یا آب انبار قدیمی
گنبد	آثار باستانی
مدرسه قدیمی	بازار قدیمی
مسجد قدیمی	برج یا مناره
موزه	پل تاریخی
هتل یا متل	نقار طبیعی یا تاریخی
تفرجگاه	قلعه، دژ و یا ارگ
چشمه	کاخ یا عمارت
منطقه حفاظت شده	کاروانسرا

شناخت بنا:

۱- موقعیت طبیعی:

شهرستان بهار بامساحت ۱۳۲۹ کیلومترمربع در ده کیلومتری شمال غرب همدان قرار گرفته است شامل دوبخش مرکزی ولالجین می باشد شهرستان بهار دارای آب و هوای خشک بوده ورژیم بارندگی آن از تیپ اقلیم مدیترانه ای می باشد.

۲- موقعیت فعلی:

در ۲۵ کیلومتری شمال غربی شهر همدان و در مسیرجاده همدان به اسدآباد سمت راست، روستای تاج آباد سفلی (رسول آباد) قرار دارد در داخل بافت روستا و خانه های اهالی آثار و بقایای کاروانسرای تاج آباد که قسمتهائی از آن مخروبه گردیده بجای مانده است.

تاریخچه بنا:

این بنا که در محل به کاروانسرای شاه عباسی معروف است ، بجای مانده از دوران صفویه میباشد. ضمناً " در روستای تاج آباد حمام قدیمی وجود داشته است که بعد از تخریب مسجد روستا روی محل حمام ساخته شده. علاوه بر این محل فعلی حمام روستا قبلاً " کوره آجر پزی کاروانسرای شاه عباسی بوده است

۴- مشخصات بنا:

با توجه به نوع مصالح و فرم معماری بکار رفته در کاروانسرای تاج آباد، این بنا مربوط به دوران صفویه میباشد. کاروانسرا دارای پلان مدور بوده و این نوع پلان در ردیف کاروانسراهای ایران و بخصوص در منطقه غرب بسیار حائز اهمیت میباشد. مصالح اصلی بکار رفته در بنا متشکل از آجر به ابعاد $27 \times 27 \times 27$ سانتیمتر همچنین ملاط آن از ساروج تشکیل گردیده است. اصطبلها (راسته‌ها) در پشت کاروانسرا، اطاقها و حجرات در جلو و مشرف به صحن حیاط مرکزی بوده‌اند. کف حیاط کاروانسرا سنگ فرش بوده و داخل آن دو چاه آب وجود داشته است. در داخل یکی از اصطبلها هنوز آثار آجر فرش مشهود است. نوع قوسها جناغی است و داخل حجرات و اصطبلها آثار طاقچه‌های متعددی دیده میشود.

درب ورودی کاروانسرا دو لنگه در چوبی بزرگ بوده است که آثار و بقایای طاقنمای قرینه در طرفین آن کاملاً مشهود میباشد.

۵- نوع بهره‌برداری و خصوصیات بارز بنا:

این کاروانسرا در گذشته یکی از منزلگاههای کاروانهای زیارتی جاده کربلا بوده در حال حاضر بنای مذکور بصورت مرکز تجاری اهالی روستا مورد استفاده قرار میگیرد.

۶- عوامل تزئین شده و نوع آنها:

به علت دخل و تصرفات و تخریبی که در ساختمان بنا بعمل آمده بدرستی معلوم نیست که بنای مذکور دارای تزئیناتی بوده است یا خیر.

۷- نوع مالکیت بنا و مشخصات ثبت آن در ردیف آثار تاریخی:

در حال حاضر این کاروانسرا در تصرف آقای مراد زارع می باشد. در واقع قسمت راست کاروانسرا توسط فرد مذکور خریداری شده وی ساکن روستا می باشد. به لحاظ آنکه کاروانسرای مذکور شاخص ترین بنای برجا مانده از عصر صفوی در شهر اسدآباد است شایسته است جهت حفاظت و مراقبت بیشتر و ممانعت از قربانی شدن آن در روند تخریب بافت های قدیمی فاقد ارزش در فهرست آثار ملی کشور به ثبت برسد

۸- اقدامات انجام شده در مورد بنا با ذکر مشخصات:

۹- توضیح ضروری بنا:

با توجه به اینکه در چند سال اخیر محیط کاروانسرا بعنوان منزل مسکونی مورد استفاده قرار گرفته است. حتی خرید و فروش حجره های بنا به صورت عادی و معمولی در بین اهالی جریان دارد. همچنین الحاقاتی نیز توسط روستائیان نیز ایجاد شده است که از جمله آنها وجود دیوارهای متعدد در داخل حجرات و اصطبلها می باشد. برای حفظ این بنای تاریخی ضروری است که اقداماتی جهت جلوگیری از دخل و تصرف اهالی بعمل آمده همچنین در بازسازی مجدد بنا به شکل اولیه اصالت بنا حفظ شود.

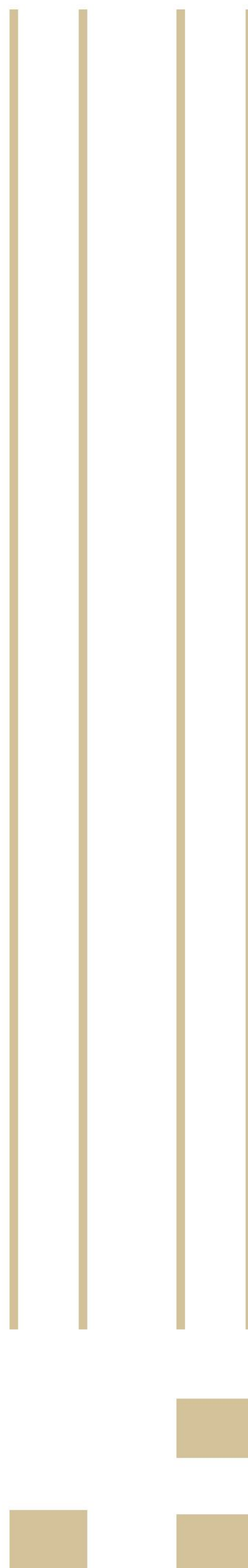
جاذبه های پیرامونی بنا

صندوق احیاء
وبهره‌برداری از اماکن
تاریخی و فرهنگی

معاونت طرح و برنامه

کاروانسرای تاج آباد _ اسدآباد

این کاروانسرا دارای پلان دایره است که در منطقه غرب ایران بسیار منحصر به فرد است. مصالح اصلی به کار رفته در بنا متشکل از آجر و ملات ساروج است. اصطبل‌ها در پشت کاروانسرا، اتاق‌ها و حجرات در جلو و مشرف به صحن حیاط مرکزی قرار دارند. در وسط حیاط بنا دو عدد چاه آب وجود داشته است. نوع قوس‌های استفاده شده جناغی است و در داخل حجرات و اصطبل‌ها آثار طاقچه‌های متعددی دیده می‌شود.

این کاروانسرا در گذشته یکی از منزلگاه‌های کاروان‌های زیارتی جاده کربلا بوده و در حال حاضر متروک می‌باشد.
کاروانسرای مذکور توسط آقای زارع از اهالی روستا خریداری شده است.
بنا در سال‌های گذشته به عنوان منزل مسکونی اهالی روستا مورد استفاده قرار می‌گرفته است، بنابراین الحاقاتی در آن صورت گرفته است که از جمله آن‌ها می‌توان دیوارهای متعدد در داخل حجرات و اصطبل‌ها را نام برد.

